

Minnisblað þéttstjórnar Akureyrarþéttvangur vegna fundar með utanríkisráðherra um norðurslóðasamstarf 1. febrúar 2021

Akureyri er miðstöð málefna norðurslóða á Íslandi. Þar er að finna allar stofnanir á sviði norðurslóða sem starfandi eru á Íslandi, svo sem Stofnun Vilhjálms Stefánssonar, skrifstofu Alþjóðlegu norðurskautsvisindanefndarinnar og skrifstofur CAFF (e. Conservation of Arctic Flora and Fauna) og PAME (e. Protection of the Marine Environment), sem eru fastir vinnuhópar Norðurskautsráðsins. Háskólinn á Akureyri er hluti af Háskóla norðurslóða og starfrækir námsbraut í heimskautarétti. Akureyrarþéttvangur hefur tekið virkan þátt í ýmsum samtökum um málefni norðurslóða, svo sem Northern Forum, og gegnir nú formennsku í Samtökum þétt- og borgarstjóra á norðurslóðum (e. Arctic Mayors). Akureyrarþéttvangur leggur ríka áherslu á að hlutverk þéttvangurinn sem miðstöðvar norðurslóðastarfs verði eft til muna og byggt á þeim góða grunni sem fyrir er innan marka sveitarfélagsins.

Hér að neðan er farið yfir verkefni þar sem Akureyri getur leikið lykilhlutverk í samstarfi milli Íslands og Grænlands. Minnisblaðið er ritað í kjölfar lesturs á skýrslu utanríkisráðuneytisins um þá samvinnu. Þetta eru einungis hugmyndir sem má vinna lengra.

1. Tvíhliða viðskiptasamningur

„Utanríkisráðherra beiti sér fyrir gerð tvíhliða viðskiptasamnings milli Grænlands og Íslands. Markmiðið er að auka viðskipti milli landanna og lækka verð á daglegum nauðsynjum til grænlenkra neytenda. Þess er vænst að tvíhliða viðskiptasamningur ásamt vikulegum siglingum milli Nuuk og Reykjavíkur sem hefjast á þessu ári greiði íslenskum lágvörukeðjum leið inn á grænlenka markaðinn.“

Tillaga Akureyrarþéttvangur:

- Útskipunarhöfn verði í Eyjafirði.

2. Frístundaheimili í Tasiilaq

„Ríkisstjórnin í samráði við Barnaheill og Sermersooq-sveitarfélagið færi Tasiilaq á Austur-Grænlandi peningagjöf til að festa kaup á húsnæði undir frístundaheimili ásamt andvirði launa starfsmanns í þrjú ár. Með því sýna Íslendingar í verki vináttu sína við austurgrænlenka samfélagið sem er þjakað af félagslegum vandamálum, svo sem útbreiddum kynferðisbrotum gegn börnum og hæstu tíðni sjálfsvíga ungs fólks í heiminum.“

Tillögur Akureyrarþéttvangur:

- Stofnað verði til samstarfs Akureyrarþéttvangur og Grænlenksku landsstjórnarinnar um þjónustu við einstök sveitarfélög. Fjarþjónusta og mögulega sérfræðiþjónusta í afskekktum héruðum og þorpum á Grænlandi.

- Komið verði á þjónustusamningi við Aflið og Kvennaathvarfið á Akureyri um þjónustu við þorp á Austur-Grænlandi.
- Gerður verði samstarfssamningur um stuðning Akureyrarbæjar við gerð jafnréttisáætlaða í sveitarfélögum á Grænlandi.
- Akureyrarbær leiði samstarf þjóðanna um innleiðingu á rafrænni stjórnsýslu hjá grænenskum sveitarfélögum. Jafnhliða yrði stuðningur við stafræna þróun á Grænlandi hluti þessa samstarfs og stuðningur við Grænendinga um “ljóstengt Grænland”.

3. Stuðningur við berskjaldaða

„Rauði kross Íslands verði styrktur til að ráðast í fjórþætt verkefni sem beinast að berskjölduðum og miða að því að efla staðbundna getu sjálfbóðaliða. Áhersla er lögð á geðheilbrigði og sálræna áfallahjálp, meðal annars vegna tíðra sjálfsvíga; þjálfun og styrkingu ungra sjálfbóðaliða til forvarna meðal jafnaldra; að rjúfa einangrun aldraðra; og skipulag neyðarvarna vegna hamfara og stærri slysa. Sérstök áhersla er lögð á Austur-Grænland þar sem markmiðið er að draga úr tíðni sjálfsvíga og hvers kyns ofbeldis gegn börnum (sjá 9.4). Verkefnið verði unnin í samstarfi við grænenska Rauða krossinn.“

Tillaga Akureyrarbæjar:

- Rauði krossinn á Akureyri haldi utan um verkefnið.

4. Uppbygging fjarnáms

„Utanríkisráðherra og menntamálaráðherra gangi frá samkomulagi sem tryggi fjárhagslegan grundvöll fyrir þriggja ára tilraunaverkefni um innleiðingu fjarnáms við valdar greinar við háskólann í Nuuk, Ilisimatusarfik, í samvinnu við Háskólann á Akureyri. Í framhaldi bjóði stjórnvöld fram íslenska reynslu um þróun fjarnáms á verkmennta- og framhaldsskólastigi sem miðlað yrði undir forystu Háskólans á Akureyri. Löndin leiti í sameiningu til norrænna og evrópskra sjóða um að taka þátt í að fjármagna innleiðingu fjarnáms í Grænlandi í því augnamiði að lyfta menntastigi landsins. Það er nú hið lægsta í Evrópu.“

Tillaga Akureyrarbæjar:

- Háskólinn á Akureyri, VMA og Menntaskólinn á Tröllaskaga sjái um þetta samstarf.

5. Nýr alhliða fiskveiðisamningur

„Gerður verði nýr alhliða fiskveiðisamningur sem nái til veiða allra deilistofna, einnig djúpkarfa. Kveðið verði á um stórukið samstarf, meðal annars um sameiginlegar þorskrannsóknir við Austur-Grænland. Gert verði kleift að hefja tímabundin starfsmannaskipti milli stofnana; ungir grænenskir vísindamenn verði styrktir til að vinna doktorsverkefni við Hafrannsóknastofnun og komið á samstarfi fyrirtækja í sjávarútvegi, meðal annars um myndun sjávarútvegsklassa og nám í fisktækni. Reglulegt tvíhliða samráð stofnana með gagnkvæmum vinnuheimsóknum verði formgert.“

Tillögur Akureyrarbæjar:

- Sjávarútvegsdeild HA leiki lykilhlutverk við háskólamenntun starfsfólks í sjávarútvegi.
- Matvælaklasi sem unnið er að því að stofna í Eyjafirði tengist til Grænlands.

6. Leit og björgun

„Utanríkisráðherra og dómsmálaráðherra bjóði fram reynslu Íslendinga á sviði leitar og björgunar til að koma á fót sjálfboðaliðasamtökum í Grænlandi sem byggja á reynslu og hugmyndafræði Landsbjargar.“

Tillaga Akureyrarbæjar:

- Björgunarsveitin Súlur á Akureyri og Slökkvilið Akureyrar geri samning við grænlenku landsstjórnina um þjálfun vettvangsliða og björgunarsveitarfólks.

7. Smávirkanir á Austur-Grænlandi

„Utanríkisráðherra og iðnaðarráðherra komi á samstarfi við grænlenk stjórnvöld um smávirkanir á Austur-Grænlandi sem miðar að því að skipta út olíu sem orkugjafa við húshitun og rafmagnsframleiðslu. Lagt er til að Austur-Grænland verði tekið inn í smávirkjanaáætlun Orkustofnunar. Samhliða verði fundið fjármagn til að ráðast í gerð einstakra verkefna á grundvelli sjálfbærra rekstrarforsendna (sjá 9.7.2 og um olíubruna á heimskautasvæðum í 8.10). Stefnt yrði að því að austurgrænlenka líkanið verði fyrirmynd að orkuskiptum við öll grænlenk þorp þar sem vatnsafl er fyrir hendi.“

Tillaga Akureyrarbæjar:

- Fallorka (Norðurorka) bjóði fram sérfræðiþekkingu og mögulega fjárfestingu.

8. Alþjóðleg hugveita

„Utanríkisráðherra, að höfðu samráði við grænlenk stjórnvöld, leiti eftir því við Hringborð norðurslóða – Arctic Circle að sett verði á fót alþjóðleg hugveita um „Grænland og Norðurslóðir – Greenland in the Arctic“, til dæmis í samvinnu við Wilson Institute í Washington DC og Norðurslóðasetur Harvard-háskóla. Markmiðið er að efla umræðu um Grænland í alþjóðlega fræðasamfélaginu og um leið alþjóðleg tengsl Grænlands og Íslands.“

Tillaga Akureyrarbæjar:

- Systurskrifstofa yrði á Akureyri.

9. Samningur á heilbrigðissviði

„Utanríkisráðherra og heilbrigðisráðherra beiti sér fyrir auknu samstarfi Grænlands og Íslands í heilbrigðisgeiranum. Kortlagt verði á hvaða sviðum íslenska heilbrigðiskerfið getur þjónað því grænlenka, með áherslu á hjartaþræðingar, heilaþræðingar, sérþjálfun hjúkrunarfólks og valbundnar

aðgerðir eins og liðskipti og frjósemisaðgerðir. Jafnframt verði komið á samstarfi Geislavarna ríkisins og grænleuskra stjórnvalda um innleiðingu staðla og eftirlits með geislavörnum og geislalindum. Grænleuskur hjúkrunarfræðingur og/eða sjúkraliði verði ráðnir til Landspítalans og Sjúkrahúss Akureyrar til að auðvelda móttöku bráðasjúklinga af austurströnd Grænlands. Í kjölfarið verði samstarfssamningur landanna á heilbrigðissviði uppfærður með tilliti til ofangreindra verkefna.“

Tillaga Akureyrarbæjar:

- Til viðbótar verði aukið samstarf í þjónustu við aldraða, barnavernd, félagsþjónustu, velferðartækni o.s.frv.
- Skotið verði traustari stoðum undir sjúkraflug frá Akureyri og heilsugæslu á Austur-Grænlandi. Akureyrarbær getur með samningum veitt mikla aðstoð á þessu sviði.

10. Norðurslóðasetur

„Ríkisstjórnin skipi starfshóp sem undirbúi norðurslóðasetur í Reykjavík sem verði framtíðarheimili Hringborðs norðurslóða – Arctic Circle. Aðstaða verði fyrir erlenda gistivísindamenn og doktorsnema og safn um norðurslóðir. Þá verði kappkostað að efla tengsl við Grænland. Leitað verði stuðnings þeirra fjölmörgu erlendu stofnana, samtaka og sjóða sem Hringborðinu tengjast til að styrkja fjármálalegan grundvöll verkefnisins. Markmiðið er að tryggja til framtíðar þann vettvang á Íslandi sem mestum árangri hefur náð í að vekja athygli á Norðurslóðum og Grænlandi í gjörbreyttu umhverfi hraðra loftslagsbreytinga.“

Tillaga Akureyrarbæjar:

- Akureyrarbær leggur til húsnæði undir slíkt setur og kemur þannig að stofnun þess á Akureyri.

Skýrsla Grænlandsnefndar utanríkis- og þróunarsamvinnuráðherra er afar fróðleg og góð lesning. Hún varpar skýru ljósi á núverandi samstarf þjóðanna og leiðir til að efla það í nánustu framtíð.

Að öllu samanlögðu má ljóst vera að Akureyrarbær getur leikið lykilhlutverk í auknu og víðtækara samstarfi Íslands og Grænlands þjóðunum báðum til heilla. Allir nauðsynlegir innviðir eru til staðar í sveitarfélaginu og þar er miðstöð málefna norðurslóða á Íslandi sem gerir sveitarfélagið betur í stakk búið til að takast á við krefjandi og metnaðarfull verkefni af þessum toga.